

Zera Shimshon

by Rabbi Shimshon Chaim Nachmani zt"l

Published Mantua 1778*

Chapter XXXV: Naso (Num. 4:21–7:89)

Essay 10. The peace of the righteous

פסוק "שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרַתְךָ וְאִי־לִמּוֹ מְכֻשׁוֹל", מִיִּלְתָּא דְּפִשְׁיטָא הִיא שְׁאֵם יֵשׁ לָהֶם שְׁלוֹם לֹא יִהְיֶה לָהֶם מְכֻשׁוֹל. וְכַתֵּב הַמְּגִן אֲבָרָהֶם בְּשׁוֹלְתָן עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים, סִימָן [ס"ו ס"ק ב'] בְּשֵׁם הַרְשָׁב־א שְׁמוּתָר לְכַתְחֵלָה לְשִׂאוֹל בְּשְׁלוֹם הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמֵעַ אִף עַל פִּי שְׂיֹדַע שְׂיִצְטָרְךָ לְהַשִּׁיבּוֹ. וְהַשְׁתָּא אָמַר הַפְּתוּב יִתְּנוּ שְׁלוֹם זֶה לְזֶה מֵה שְׂיִרְצוּ כָּל הָאוֹהֲבִים אֶת הַתּוֹרָה, וְאַפִּילוּ אִם חֲבִירוֹ קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמֵעַ אֵל יִדְאָג פֶּן יִהְיֶה עוֹבֵר עַל "לִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכֻשָׁל" כִּי הַפְּתוּב מְבַטְחֵם שְׁלֵא יִהְיֶה לָהֶם שׁוֹם חֲטָא וְעוֹן.

There is a verse: **“Great peace have those who love Your Torah, and they have no stumbling block.”**¹ It is an obvious matter that if they have peace, they will have no stumbling block. So why is the verse saying that?

The Magen Avraham² wrote in *Shulchan Aruch*, siman [66, se’if katan 2] in the name of the **Rashba**³ that it is permitted to greet one who is reciting the Shema.

Why would one think that is a problem? Because if one greets his friend, he may expect an answer in response, which would mean that the man is interrupting his recitation of the Shema to answer. Thus, by initiating the greeting, is he causing his friend to sin? The halacha is that it is permitted to greet one who is reciting the Shema, **even though he knows that the latter will need to respond to him. Now the verse is saying, let all who love the Torah greet each other** (lit, “give peace to one another”) **as much as they wish, and even if his fellow is reciting the Shema, let him not worry lest he transgress “before the blind you shall not place a stumbling block,”**⁴ **for the verse assures them that they shall have no sin or iniquity whatsoever.**

* English translation: Copyright © 2026 by Charles S. Stein. Additional essays are available at <https://zstorah.com>

¹ Ps. 119:165.

² Rabbi Abraham Abele Gombiner (c. 1635–82), Polish Talmudist, author of *Magen Avraham*, one of the most important commentaries on *Shulchan Aruch*, *Orach Hayyim*.

³ Rabbi Shlomo ben Aderet (1235–1310), Spanish Talmudist.

⁴ Lev. 19:14.

אי נמי דאיתא במדרש גלות על פסוק "יצר סמוך תצר שלום שלום כי כך בטוח", רבי חנינא בר פפא אמר אם בא יצרך להשחיקך סמכהו בדברי תורה, ואם עשית פן מעלה אני עליך כאילו בראת את השלום. ר' סימון אמר כאילו בראת שני עולמות שנאמר "שלום שלום" ע"כ. וענן בריאה זו היא שיתחדש ויתרבה תמיד, ונה שאמר הכתוב "שלום רב לאהבי תורתך" בזכות התורה יברא ריבוי השלום, ובזה "אין-למו" יצר הרע הנקרא "מכשול".

Alternatively, as it is stated in the Yalkut Shimoni on the verse “Those of steadfast mind You keep in perfect peace [literally “peace peace”], because they trust in You”:⁵ Rabbi Chanina bar Pappa said: if your evil inclination comes to wear you down, support it with words of Torah, and if you do so, I account it to you as though you created peace. Rabbi Simon said: as though you created two worlds, as it says “peace, peace.”⁶

The meaning of this creation is that it should continually be renewed and multiplied. Thus, the verse says: “Great peace have those who love Your Torah” — through the merit of the Torah, an abundance of peace shall be created, and thereby “they have no” evil inclination, which is called “a stumbling block.”

ונהו "בורא (נוב) [ניב] שפתיים שלום שלום לרחוק ולקרוב" וכו', שהניב שפתיים דהיינו לימוד הוא בורא שלום שלום עולם הנה ועולם הבא, לרחוק העולם הבא ולקרוב העולם הנה כר' סימון. ונה שאמר הכתוב "בוא שלום, כלומר השלום שפבר זימן וברא הוא לעצמו, ומשום הכי לא אמר "יהי-שלום" כמו "יהי-שלום בחילך", או "יברך משפבותם בשלום" כמו שהקשו המפרשים.

This is the meaning of: “creating fruit of the lips of perfect peace [literally “peace peace”] to those who are far and near, said the L-rd, and I will heal them,”⁷ that the fruit of the lips, namely Torah study, creates peace—peace [in] this world and [in] the World-to-Come. “To the far” means the World-to-Come, and “to the near” means this world, in accordance with Rabbi Simon.

This is the meaning of what the verse says: “Peace shall come, they shall rest upon their couches, each one that walks uprightly.”⁸ That is to say, the peace which he already prepared and created for himself. For this reason, it does not say “May there be peace,” as in “May there be peace within your walls,”⁹ or “may He bless their couches with peace,” as the commentators questioned.

⁵ Isaiah 26:3.

⁶ Yalkut Shimoni on Nach 429:2.

⁷ Isaiah 57:19.

⁸ Isaiah 57:2.

⁹ Ps. 122:7.

ולקבין מהות זה השלום אמרינו בכתובות פרק י"ב אמר ר' אלעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם שלשה פתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו, אחת אומרת לו "יבוא שלום" ואחת אומרת לו "הלך נכחו" ואחת "יבוא שלום ונחו על-משכבותם" ע"כ. ויש לדקדק אמאי אצטריכו שלשה פתות. והכי נמי בחולין פרק גיד הנשה שלשה פתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום לפני הקב"ה אחת אומרת "קדוש" ואחת אומרת "קדוש קדוש" ואחת אומרת "קדוש קדוש קדוש" וכו'. ולמה אינם מתאספים יחד כלם על דרך "ברביעם הדרת-מלך".

To understand the nature of this peace, we say in Ketubot chapter 12:

Rabbi Elazar said: at the time when the righteous man departs from the world, three groups of ministering angels go out towards him. One says to him, "Peace shall come," another says to him, "He walks uprightly," and another says, "Peace shall come, they shall rest upon their couches."

- Ketubot 104a

One must analyze why three groups were needed. Likewise, in Chullin chapter 7, entitled Gid HaNasheh (91b): three groups of ministering angels recite song each day before the Holy One, Blessed be He. One says "Holy," another says "Holy, holy," and another says "Holy, holy, holy, is the Lord of Hosts, Whose glory fills the entire world."¹⁰ Why do they not all assemble together, in the manner of "in a multitude of people is the king's glory"?¹¹

ויובן במה שפרש רש"י ע"ה על פסוק "והחיות רצוא נשוב" פשוט ציאות ראשון מתחת הרקיע הנטוי למעלה מהן נרתעות מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע וממהרות להשיב את ראשו עכ"ל. ועיין פירוש דבריו בבעל הלבושים אורח חיים (סימן קכ"ה) ועיי"ש. ואף אנו נאמר דהסוגיא דהתם בחולין סבירא ליה שהפת הראשונה אינה יכולה לומר אלא קדוש שאינה כל כך גדולה במעלה ומיד נרתעת לאחוריה, והפת השנייה גם היא אינה יכולה לומר אלא שתי פעמים קדוש אף על פי שהיא גדולה מן הראשונה על דרך מעלין בקדש וכו', אף השלישית שהיא גדולה מכלם אומרת הכל.

This may be understood from what Rashi, of blessed memory, explained on the verse "And the living creatures ran to and fro":¹² when they extend their heads from beneath the firmament stretched above them, they recoil because of the Shechinah that is above the firmament, and they hasten to withdraw their heads.¹³

See the explanation of his words in the Baal HaLevushim on Shulchan Aruch (siman 125), and see there, explaining that angels have a singular focal point of spiritual capacity. When the lowest group of angels says "Holy" once, the overwhelming light of the Shechinah causes them to instinctively shrink back to protect their existence.¹⁴

We too may say that the topic there in Chullin holds that the first group can only say "Holy," because it is not so great in stature, and immediately recoils backward. The second group also can only say "Holy" twice, although it is greater than the first, according to the principle of "ascending in holiness," etc.¹⁵ But the third, which is greater than all of them, says the entire phrase.

¹⁰ Isaiah 6:3.

¹¹ Prov. 14:28.

¹² Ezek. 1:14.

¹³ Rashi on Ezek. 1:14.

¹⁴ Mordechai Yoffe (c. 1530–1612), *Levush Malkhus*.

¹⁵ A rabbinic principle that in matters of sanctity, one always ascends rather than descends (Shabbat 21b).

ונודע כי הצדיקים במיתתם מתדבקים בשכינה בסוד אהבה וקרא ברוחא, ועוד קונים לעצמם אלהות כמו שפירש בזוהר חדש "ומשה עלה אלהים" שכל אדם עולה או למעלת העושר או לאיזו מעלה אחרת אמנם משה עלה למדרגת אלהות והוא זכה בחיים במה ששארו הצדיקים זוכים במיתתם. ולכן המלאכים אינם יכולים להתקרב אל הצדיקים כי הצדיקים גדולים מהם אפילו בחייהם, כהיה דאמרין בחלק על פסוק "ורגה די (רביעי) [רביעאה] דמה לבראעלהין", ומכל שכן לאחר מיתה פר' ברכיה בירושלמי דשבת דאמר עתיד הקב"ה לעשות מחיצה לצדיקים לפני מלאכי השרת וכו', והכי נמי הם שלש כתות כי נרתעים לאחוריהם ואינם יכולים להתקרב ולהאריך דבורם, אי נמי שרומזים להם שגדולים הצדיקים מהם ובשביל זה נחלקו לשלשה.

It is known that the righteous, in their death, cleave to the Shechinah in the mystical sense of the cleaving of spirit to spirit. Moreover, they ascend to the level of the Divine¹⁶ for themselves, as explained in the Zohar Chadash on “And Moses ascended to G-d”:¹⁷ every person ascends either to the level of wealth or to some other level; however, Moses ascended to the level of divinity, and he merited in life that which the other righteous merit in their death. Therefore, the angels are unable to approach the righteous, for the righteous are greater than they even during their lifetimes, like that which we say in Sanhedrin, the 11th chapter entitled Chelek (95b), on the verse “and the appearance of the fourth is like Divine being.”¹⁸ All the more so after death, as Rabbi Berekhiah said in the Jerusalem Talmud of Shabbat (chapter 6, halakhah 9): in the future the Holy One, Blessed be He, will make a partition for the righteous inside that of the ministering angels, etc.

Thus, too, they are divided into three groups, and when they go out to welcome the soul of a departed righteous man, they recoil backward and are unable to approach and prolong their speech. they are forced to approach him in separate, short, staggered shifts. They aren't trying to match his holiness; they are recoiling from the raw intensity of the righteous man's soul, which is radiating a blinding Divine light that outranks their own celestial capacities.

Alternatively, they hint to them that the righteous are greater than they, and for this reason they divided into three.

ואמרם לו אותו השלום שפרא הצדיק בשביל העולם הזה ולא נהנה ממנו שם יבא עתה לכאן ויהנה ממנו, ונהו לדורו אבד שהשלום שהנה פאן נפטר והלך לו.

When the righteous man dies, **they say to him**—the first group: “Peace shall come”—**that peace which the righteous man created for the sake of this world and from which he did not benefit there, shall now come here and he shall benefit from it. This is the meaning of “the righteous man is lost—to his generation he is lost,”¹⁹ for the peace that was here departed and went away.**

¹⁶ The text literally says “the acquire Divinity,” but that certainly does not imply that the righteous literally become Divine. Rather, in Kabbalistic thought, the righteous ascend to a level of profound *devekut* (cleaving) with the Shechinah.

¹⁷ Ex. 19:3.

¹⁸ Dan. 3:25.

¹⁹ Megillah 15a.

נהפכת השניית אומרת "הלך נכחו", השלום שברא בשביל העולם הבא כדעת ר' סימון יבא לנגדו, וזה נקראת הוספה על הפת הראשון לפי שגם ר' סימון מודה בהשלום של עולם הזה נהרי הוא כאילו אומרים "יבוא שלום . . . הלך נכחו", אלא שאין צורך לומר יבא שלום הואיל ושכבר בא בדברי הפת הראשונה.

The second group says: “He walks uprightly”—the peace which he created for the sake of the World-to-Come, according to the view of Rabbi Simon, shall come opposite him.²⁰ This is called an addition upon the first group, for Rabbi Simon also agrees regarding the peace of this world, so it is as though they are saying: “Peace shall come; he walks uprightly.” However, there is no need to say “Peace shall come,” since it was already stated by the first group.

והשלישית אומרת יבא הקב"ה שנקרא שלום ואז "ינוחו על-משכבותם", כלומר שהקב"ה יוסיף להם שלום, דשם בילקוט בסמוך למדרש זה קאמר גדול השלום שניתן בתקון של צדיקים, וקשה ומי נתנו ונהלא הם עצמם בראוהו אלא ודאי שהקב"ה מוסיף להם משלו והינו השראת שכנתו עליהם ששמו של הקב"ה שלום.

The third says: may the Holy One, Blessed be He, who is called “Peace,” come, and then “they shall rest upon their couches.” That is to say, that the Holy One, Blessed be He, shall add peace to them. For there in the Yalkut Shimoni, adjacent to this midrash,²¹ it says: great is peace, which was given as the portion of the righteous. This is difficult: who gave it? Did they not themselves create it? Rather, certainly the Holy One, Blessed be He, adds from His own to them, and this is the indwelling of His Presence upon them, for the name of the Holy One, Blessed be He, is Peace.

ועוד יש לומר טעם אחר על שלשה לשונות הללו, לפי שהרשעים מלאים אגון ומרמה, ומי שמרמה ומאנה את חבריו לעולם הוא בריב ומחלוקת, ולפי זה "אין שלום אמר ה' לרשעים" רק מטה ומריבה. ולהפך לפי שהצדיקים מתניירים להיות נהנים מיצרים ומתענגגי העולם הזה לאחר מיתתם "יבוא שלום", ולפי שלאדם טוב אין מראין לו שלום טוב וכל שנותניו של דוד, לא ראה שלום טוב, כנגד זה "ינוחו על-משכבותם".

One may further give another reason for these three expressions. Since the wicked are full of iniquity and deceit, and one who deceives and oppresses his fellow is always involved in strife and dispute, accordingly “there is no peace, says the L-rd, for the wicked,”²² only Massah and Merivah — the Biblical sites of strife,²³ invoked here as bywords for contention. Conversely, because the righteous fear to derive enjoyment from their inclination and from the pleasures of this world, after their death “peace shall come.” Since a good man is not shown a good dream, and throughout all the years of David he never saw a good dream,²⁴ corresponding to this: “they shall rest upon their couches.”

²⁰ Yalkut Shimoni on Nach 429.

²¹ Yalkut Shimoni on Nach 487.

²² Isaiah 48:22.

²³ Ex. 17:7.

²⁴ Berachot 55b.

ולפי שהצדיק שניף עניל שניף נפיק ועוצם עיניו מראות ברע, לכן עתה "הלך נכחו", ואף על פי שהכתוב אומר "ינחו על־משכבותם" קודם "הלך נכחו", סבירא ליה להש"ס דאי אפשר לומר פן, שפינן שפחו על משכבותם לא שניף לומר "הלך נכחו" אלא הנה לו לומר ישפון נכוחו ומהו הולך אם הצדיק כבר נח, אלא נדאי ש"הלך נכחו" קודם ל"ינחו על־משכבותם". ועוד שהנה לו לומר "ינות על משכבו" בלשון יחיד, ועל כרחק צריך לומר שהכתוב לא אומר "ינחו על־משכבותם" על הצדיק הנפטר אלא על שאר הצדיקים, ששקשהצדיק נפטר באים לקראתו כמו שפירש הרי"ף ו"ל.

Because the righteous man “stoops as he enters, stoops as he exits,”²⁵ and shuts his eyes from seeing evil, therefore now “he walks uprightly.”²⁶ Although the verse says “they shall rest upon their couches” before “he walks uprightly,” the Talmud holds that it is impossible to say so, for once they have rested upon their couches, it is no longer applicable to say “he walks uprightly.” That is, “rested upon their couches” means that they have died. Rather, it should have said “he shall dwell uprightly.” What is “walks,” if the righteous man has already rested, i.e., died? Rather, certainly “he walks uprightly” precedes “they shall rest upon their couches.” Furthermore, it should have said “he shall rest upon his couch” in the singular. Therefore, you are forced to say that the verse did not say “they shall rest upon their couches” regarding the righteous man who departed, but regarding the other righteous, who come out to greet him when the righteous man departs, as the Rif, Rabbi Yoshiyahu Pinto, explained.²⁷

ולאחר שהכתוב ראשונה אמרה "יבוא שלום" ובא השלום לצדיק זה הנפטר, הם מניחים אותו עם השלום וחוזרים לנות על משכבותם, שעדיין יש לו לילה בגן עדן קודם שיגיע למקומו הראוי לו, כמו שכתב במאמר ב' פרק כ' בעל מעבר יפק ועיי"ש. ואז הכתוב השנית של המלאכים מלנים אותו ואמרים לשלום שיבוא לקראתו פנ"ל, אמנם אחר שיגיע למקומו גם הוא הולך לנות כמו שאר הצדיקים, ומשום הכי פת שלישית אומרת לו "ינחו על־משכבותם".

After the first group said, “Peace shall come,” and that peace comes to this departed righteous man, they leave him with the peace and return to rest upon their couches. For he still must traverse the Garden of Eden before reaching the place fitting for him, as the author of *Ma’avar Yabbok* wrote (article 2, chapter 20), and see there.²⁸

Then the second group of angels accompanies him and declares regarding that peace, “He walks uprightly,” that it should come toward him, as above.

However, after he reaches his place, he too goes to rest like the other righteous, and for this reason, the third group says to him: “they shall rest upon their couches.”

* * *

²⁵ Sanhedrin 98b.

²⁶ An expression denoting humility and self-effacement.

²⁷ Rabbi Yoshiyahu Pinto (1565–1648), *Meor Einayim* on Ketubot 104a.

²⁸ Aharon Berekhiah ben Moshe of Modena, *Ma’avar Yabbok* (Mantua 1626). This Kabbalistic work on burial practices includes a discussion of the soul’s passage after death, explaining that the righteous must traverse the Garden of Eden before reaching their final place.